

In deze nieuwsbrief

Pagina 1
**Museum Sjoel
Elburg**

Pagina 2
**Wij nemen af-
scheid...van Greet
Visser**

Pagina 3
**Koninklijke
Onderscheiding &
Agenda**

Pagina 4
**Educatie
Intussen bij
de burens**

Museumwinkel

Hoewel Museum Sjoel Elburg momenteel is gesloten vanwege de coronacrisis, is het wel mogelijk een blik te werpen op de huidige tentoonstelling via onderstaande publicatie. Bestel het via <https://sjoelburg.nl/bestel-het-indringende-boek-vermoorde-kunst/>

**NIEUWSBRIEF VAN DE
STICHTING VRIENDEN VAN
MUSEUM SJOEL ELBURG**

**NR. 25
MEI 2020**

'Vermoorde Kunst'

In Museum Sjoel Elburg hangen momenteel werken van het kunstenaarssechtpaar Else Berg en Mommie Schwarz.

Het hiernaast afgebeelde werk is waarschijnlijk het laatste werk dat Mommie Schwarz geschilderd heeft voordat Else en hij werden opgepakt. Else en Mommie hebben het besneeuwde park geschilderd vanuit hun atelier in Amsterdam, toen ze al bijna niet meer naar buiten durfden uit angst om te worden opgepakt. Uiteindelijk gebeurde dat toch. Beiden werden vermoord in 1942 in Auschwitz.

Van de voorzitter

Ook Museum Sjoel Elburg heeft te maken met de beperkingen van de 'intelligente lockdown'. Juist in een tijd waarin herdenken en vieren centraal staan; waarin we graag het verhaal van de Joodse Elburgers onder de aandacht brengen.

Het museum ligt er verlaten bij. Voor de tentoonstelling 'Vermoorde Kunst' hebben we nog geen bezoekers kunnen verwelkomen. Geen schoolklassen die onze nieuwe documentaire 'Onderduiken op de Noordwest Veluwe' komen bekijken... We hopen dat het niet lang meer zal duren voor de sluiting van musea opgeheven wordt. U mag er zeker van zijn dat de deuren van ons museum pas opengaan wanneer onze vrijwilligers en onze gasten geen onverantwoorde risico's lopen. Daarbij laten we ons leiden door de richtlijnen die worden opgesteld door de museumvereniging. We hopen dat u de weg naar Museum Sjoel Elburg dan weer zult weten te vinden.

Er is al besloten, in samenspraak met het Noord-Veluws Museum, om 'Vermoorde Kunst' te verlengen tot 28/29 november om iedereen gelegenheid te geven deze indrukwekkende tentoonstelling te bekijken. Dat betekent dat de aangekondigde expositie van werken van Max van Dam in ieder geval uitgesteld zal worden.

Namens het bestuur wil ik u danken voor uw begrip; we hopen u snel weer te kunnen verwelkomen.

Jan Swager

Schenking boek Leni Duyzend

Eind februari ontving Museum Sjoel Elburg van de heer J. Renes uit Wezep een aantal interessante boeken voor de bibliotheek. Waarbij ook het boek *Oldebroek in Oorlogstijd* uit de nalatenschap van de Jodin Leni Duyzend. Dit boek heeft Leni in 1995 gekregen van Kee en Wip van de Streek-van Zalk uit Oldebroek ter gelegenheid van de viering van vijftig jaar Bevrijding. Leni is ongeveer een jaar ondergedoken geweest bij broer Hendrik van de Streek aan de Hof ter Eekterweg in Oosterwolde, samen met de 12-jarige Freddy Lazarus. Bij een razzia in juli 1944 in Oosterwolde werden meerdere mensen gevangengenomen. Leni en Freddy verstopten zich in het roggeveld. Leni kwam vervolgens in Het Verscholen Dorp en Freddy in Elburg. In oktober 1944 kreeg ook Leni een onderduikadres in Elburg. Hendrik van de Streek en zijn vrouw Jacoba zijn na de oorlog geëmigreerd naar Amerika. Leni Duyzend heeft hen daar opgezocht en samen met de ook geëmigreerde Freddy Lazarus de Yad Vashem-onderscheiding voor hen aangevraagd. Leni heeft na de oorlog vriendschapsbanden onderhouden met de Oldebroekse familie Van de Streek.

26 april '95
Geschenk van Kee vd Streek
en Wip vd Streek - van Zalk
aan mij, Leni Duyzend
ter gelegenheid van 50 be-
vrijding.
Kees Streek
Wip vd Streek - van Zalk

Wij nemen afscheid...

Wie kent

haar niet:

**Greet Visser-
van Lente**

“Vanaf de zijlijn zal ik zeker met grote interesse de ontwikkelingen rond de Sjoel volgen. In het volste vertrouwen dat beleid en ondersteuning in goede handen is- en met goede hoop dat ook in de toekomst voldoende mensen bereid zullen zijn Museum Sjoel Elburg verder te dragen.”

Na de zomer zal ik geen deel meer uitmaken van het bestuur van de Vrienden van Sjoel Elburg. Dat zal wel even vreemd zijn, want zolang de Sjoel als museum bestaat, ben ik betrokken geweest bij de Vrienden.

En ik heb in dat verband zoveel ontvangen en beleefd dat mijn leven verrijkt heeft: het zien groeien van de plannen voor de oprichting van ons Joods museum, de manier waarop dit museum een plek verworven heeft in de hoofden en harten van veel mensen uit Elburg en omgeving, de prachtige tentoonstellingen en talloze activiteiten die voortvloeien uit de aanwezigheid van de Sjoel. En niet te vergeten de hartelijke samenwerking binnen ons Vriendenbestuur - het heet zo omdat we vrienden van de Sjoel zijn, maar we zijn ook eigenlijk elkaars vrienden geworden: samen in touw voor de Sjoel, elkaar versterkend, elkaar de ruimte gevend. Geen wonder dat het verloop in het bestuur niet groot is: vóór mij zijn slechts twee bestuursleden vertrokken, en beiden omdat ze gevraagd werden toe te treden tot het Moederbestuur!

Maar nu ga ik er toch echt een punt achter zetten. Ik denk dat het goed is dat ik ruimte maak voor jongere mensen met nieuwe ideeën. Het is wel een moment om even achterom te kijken. De redactie vroeg me om wat bijzondere herinneringen.

Nu, die zijn er! Vanaf het begin heb ik de plannen voor de Sjoel zien ontstaan en groeien, doordat mijn man in die tijd burgemeester was en zich van harte inzette om die gerealiseerd te krijgen. En dat was wel met wijsheid manoeuvreren, herinner ik me. Het gebouw was zo lang in gebruik geweest voor andere doeleinden, dat de gebruikers, zangers en muzikanten, wel even moeite hadden hun geliefde onderkomen met die prachtige akoestiek, los te laten. Hier en daar was zelfs wel sprake van verzet. Maar hoe mooi, dat een van de mensen die er veel pijn aan beleefden, na enkele jaren kwam met een royale cheque vanuit een organisatie waarbij hij betrokken was en zijn grote waardering voor ons museum uitsprak.

Een tweede herinnering is ook uit de begintijd. Rabbijn Jacobs spijkerde bij de opening een mezeza aan de deurpost. Maar hij zei daarbij dat het een lege koker was: de gebruikelijke tekst, Hoor Israël, de HEERE onze God, de HEERE is één!, ontbrak,

omdat dit voormalig gebedshuis geen ziel meer heeft: de dienst aan de Almachtige vindt hier niet meer plaats. Die uitspraak kwam heel sterk bij mij binnen en verdiepte het besef van het gemis van onze Joodse medeburgers. Het heeft er ook voor gezorgd dat ik mij meer dan voorheen bewust ben hoe goed het is dat wij in de kerken, ook in de Grote Kerk die bijna naast de Sjoel staat, de Oudtestamentische Psalmen elke zondag zingen: God troont ook daar op de lofzangen van Israël!

En welk levensverhaal mij het meest aanspreekt, was ook een vraag. Dat is een heel moeilijke. Elk familieverhaal van onze verdwenen Joodse medeburgers is aangrijpend. Maar als ik er een moet uitkiezen, kies ik nu voor het verhaal van de familie De Hond aan de Beekstraat. Een geschiedenis waarin het menselijk leed zo tastbaar wordt: een vader die met zijn twee zoons op de Vischmarkt in de bus stapt, uitgezwaaid door Elburgse kennissen en nooit meer terugkeert. Een dochter die in Westerbork nog trouwt met haar gelief-

de en in een brief aan de burens vraagt om warme onderkleding. Een moeder die geestelijk totaal in de war is wanneer man en zonen al weg zijn en zo door haar buurvrouw, mevrouw Van Leijen, ondersteund en getroost wordt, dat ze weer verder durft te leven.. Maar ook deze betrokken burens konden niet voorkomen dat alle vijf leden van dit gezin zijn omgebracht in Auschwitz. Een geschiedenis waarin verdriet en wanhoop, hoop en naastenliefde, zo dicht bij ons hart gebracht worden dat je niet ontkomt aan de vraag: en als het mijn burens waren geweest?

En dan het heden. Wat ben ik blij met onze Sjoel! Vanwege het feit dat de verhalen verteld blijven worden, ook aan de vele schoolklassen. Vanwege de prachtige tentoonstellingen. En vanwege de cursussen, de lezingen, de concerten, Open Joodse Huizen. Wat ben ik blij dat Elburg zo'n mooi museum rijker is. En dat kan allemaal omdat zo'n honderd mensen paraat staan om zich in te zetten. Vanuit verschillende motieven: de een omdat hij de geschiedenis van Elburg levend wil houden, een ander omdat hij gedreven wordt door liefde voor het volk waaruit de Heiland voortkwam, of een combinatie. Maar allemaal eensgezind rond dat gezamenlijke doel: de bloei van ons Museum Sjoel Elburg.

Bedankt, Ridder Greet!

Deze zomer neemt Greet Visser afscheid als bestuurslid van de Stichting Vrienden Museum Sjoel Elburg. Met haar komst binnen het bestuur trad een zeer wezenlijke verandering op. Zij kwam als eerste vrouw het uit louter mannen bestaande bestuur versterken. De betrokkenheid bij het wel en wee van allen die binnen de Sjoel werkzaam zijn kreeg door haar inbreng een sterker accent. We leerden ook haar warme verbondenheid met het joodse volk, zoals dat in Elburg en omgeving gewoond heeft, kennen.

Deze verbondenheid werd op verschillende manieren vorm gegeven. Zo zette ze zich met hart en ziel in voor het project Open Joodse Huizen. Daarnaast volgde ze, om haar kennis van het jodendom uit te breiden en te verdiepen, de cursussen die door en in de Sjoel gegeven worden.

De praktische adviezen die ze dikwijls gaf werden doorgaans met instemming aanvaard en aan haar positief kritische opmerkingen over beleidsplannen werd altijd aandacht besteed. Als het maar even kon was ze ook bij werkzaamheden inzetbaar, zoals bij de ontvangst van donateurs en gasten.

Het verraste ons dan ook niet dat haar een koninklijke onderscheiding ten deel is gevallen. Met de kwalificatie 'ridder' wordt daarbij benadrukt dat haar inzet voor

anderen zich niet beperkt heeft tot Elburg. We feliciteren haar er van harte mee.

Met weemoed, maar vooral met veel dank voor haar geweldige inzet binnen en haar grote betrokkenheid bij ons bestuur en de Sjoel in zijn volle breedte, nemen we afscheid van haar als bestuurslid.

Greet, we weten dat je betrokkenheid bij de Sjoel zal blijven. Dus zullen we je op de een of andere manier rondom het Sjoelgebeuren in de toekomst zeker tegenkomen.

We wensen je samen met je man nog vele goede jaren toe!

Namens alle vrienden van Museum Sjoel Elburg,

Kees van den Boogert
voorzitter Stichting Vrienden Museum Sjoel Elburg

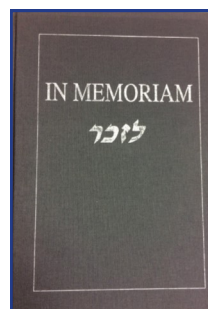

Greet Visser hoort via de telefoon van haar benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau

Confrontatie met het verleden

Hij was nog niet eerder in Elburg geweest. En kende de Sjoel alleen van horen zeggen. Zijn neef was hier in 2011 wél geweest, Hans Bloemendal. Hij overleefde de oorlog door onder te duiken. Hans werd hoogleraar én voorzanger van de Synagoge in Amsterdam.

We dronken een kopje koffie in de bestuurskamer, waar zijn oog al snel op de boekenkast viel en op het boek met de namen van vermoorde Joodse Nederlanders. Zijn familie kwam uit Düsseldorf en Winschoten. Zijn vader werd samen met zijn familie opgepakt en overleefde als enige Auschwitz. We zijn de namen van de Bloemendals langs gegaan. Hij las de namen voor. Zijn neef schreef het voorwoord.

In de Sjoel veel aandacht voor de vitrines en de verhalen daarbij. Onder de indruk van wat hier bijeen is gebracht. De vorken en lepels van de familie Vecht. Hij had ze nog van opa Bloemendal met in elke vork en lepel zijn initialen MB.

Tenslotte naar de expositie "Waarom schrijf je me niet". Een kwartiertje, hooguit twintig minuten.

Toen was het wel genoeg. We zijn een luchtje gaan scheppen.

Harry de Jonge

Agenda

Onder voorbehoud van versoepeling van de coronamaatregelen

Tot 28/29 november 2020

Expositie
'Vermoorde kunst'

Najaar 2020
Cursus
'De joodse wortels van de christelijke eredienst'

Donderdag 19 november
Concert Leo Smit Ensemble
'Vermoorde kunst, ongehoorde muziek'

In 2021
Expositie
'Max van Dam. Maler komm 'raus'

Educatie: Onderduiken op de Noordwest-Veluwe

Jesse Moling 'duikt onder'.

Op maandagavond 9 maart vond in Museum Sjoel Elburg de première plaats van de documentaire 'Onderduiken op de Noordwest-Veluwe'. Het is in combinatie met een lesbrieft een indrukwekkend en leerzaam geheel geworden voor leerlingen van de groepen 7 en 8. Jesse Moling uit groep 8 had een taak bij het maken van de documentaire. Enkele vragen aan hem direct na de première.

Jesse, je maakt interessante dingen mee dit jaar als jeugdburgemeester van Elburg. In de documentaire die zojuist gepresenteerd is, heb je een belangrijke rol. Kun je er iets over vertellen?
'Ik heb als hoofdpersoon gespeeld in deze film. Dan kom je het meest voor. Ik moest

ook mee met voorbereiden. Ik vond het hartstikke leuk om te doen.'

Je hebt veel verhalen gehoord over de oorlogstijd in onze omgeving. Wat heeft het meest indruk op je gemaakt?

'Dat de mensen zo erg achtervolgd werden. Dat ze zo lang op dezelfde plek moesten blijven omdat ze anders gegarandeerd gedood zouden worden.'

In de documentaire kruip jij op een gegeven moment in een ruimte die echt als onderduikplek gebruikt is geweest in de oorlog (zie foto). Hoe vond je dat?

'Ik vond het gek om te weten dat andere mensen daar echt hebben gezeten. Om dat te voelen. Misschien moest iemand er wel uren zitten. Ik vind die ene minuut dat ik er zat al lastig. En dan was het luik er nog niet eens voor.'

Ik kan me voorstellen dat je veel geleerd hebt de afgelopen maanden. Wat zou je je leeftijdgenoten willen meegeven over dit onderwerp?

'Iedereen in de wereld moet dezelfde rechten hebben. Mensen moeten niet worden vervolgd alleen omdat ze zijn zoals ze zijn.'

Meer informatie is te vinden op:
<https://sjoelburg.nl/onderduiken-op-de-noordwest-veluwe/>

sjoel

Steun de Vrienden van Museum Sjoel Elburg

NL83ABNA0533047919
t.n.v.
Stichting Vrienden
Museum Sjoel Elburg

Voor (periodieke) schenkingen is slechts een onderlinge overeenkomst nodig. U kunt hiervoor contact opnemen met onze secretaris.

Giften aan een culturele instelling zijn voor 125% aftrekbaar bij uw aangifte inkomstenbelasting.

De Stichting Vrienden van Museum Sjoel Elburg is eind 2006 opgericht ter ondersteuning van Museum Sjoel Elburg.

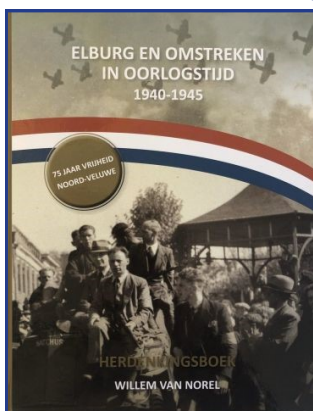
De Stichting ondersteunt de zogenaamde 'moederstichting' die het museum en de collectie beheert.

Tot de taken van de 'Vrienden' behoort o.a. het werven van donateurs, suppoosten en gidsen, het organiseren van lezingen, excursies en rondleidingen.

Het secretariaat is gevestigd:
Graaf Hendriksteeg 2
8081 CH Elburg
tel.: 036-5227638
06-53224459
E-mail:
vrienden@sjoelburg.nl

Intussen bij de burelen

Normaal gesproken brengen wij hier een museum uit de buurt voor het voetlicht. Museumbezoek is momenteel niet mogelijk. Ditmaal buurten wij daarom bij de Oudheidkundige Vereniging Arent thoe Boecop te Elburg. Van de hand van Willem van Norel is hier een indrukwekkend en monumentaal boek over Elburg en omstreken in de oorlogsjaren verschenen. Een mooie hardcover uitgave voorzien van heel veel beeldmateriaal. In dit boek wordt ook aandacht geschonken aan de Joodse geschiedenis van Elburg. Een aanrader!

Vrienden
Museum Sjoel Elburg